

Deborah
Levy

Horúce mlieko

Román z uššieho výberu prestížnej
Bookerovej ceny

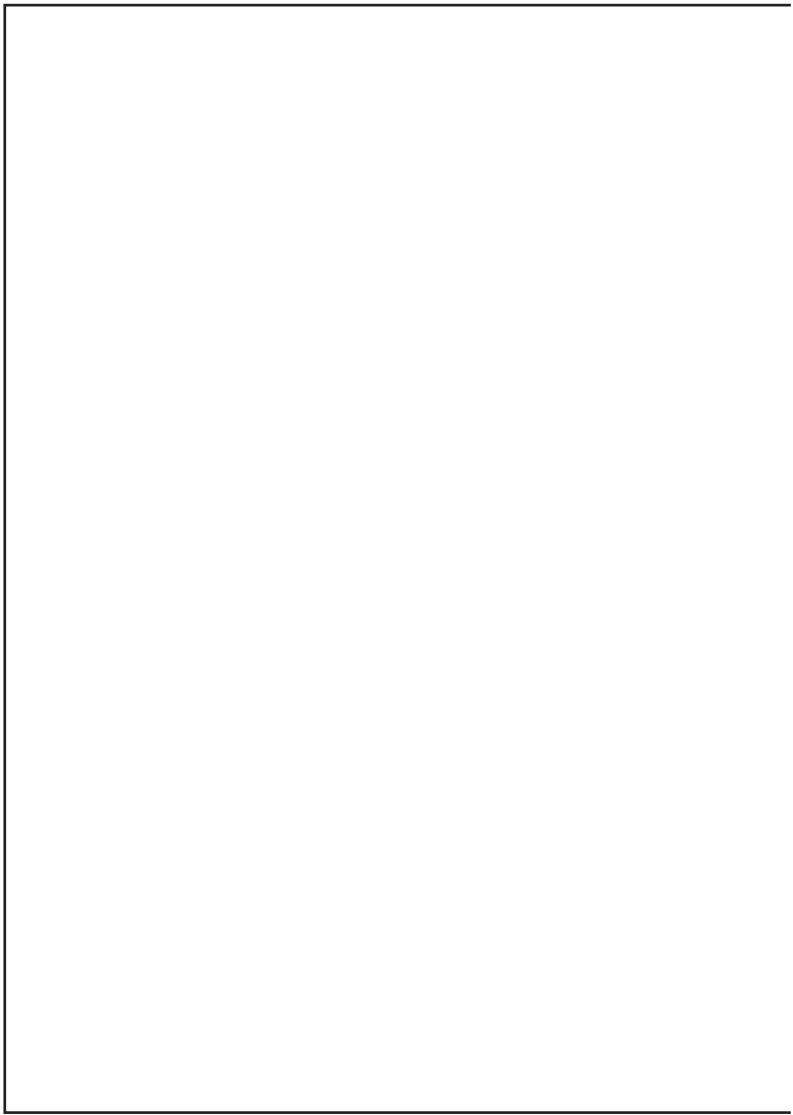

SVETOVÁ PRÓZA

SVETOVÁ PRÓZA

Deborah Levy

Horúce mlieko

Z angličtiny preložila
JANA JURÁŇOVÁ

slovar

Copyright © Deborah Levy 2016

Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., Bratislava 2018

Translation © Jana Juráňová 2018

ISBN 978-80-556-2972-8

Všetky práva vyhradené. Nijaká časť tejto knihy sa nesmie reprodukovať ani šíriť v nijakej forme, žiadnymi prostriedkami, ani elektronickými, ani mechanickými, ani vo forme fotokópií, nahrávok, prostredníctvom súčasného a ani budúceho informačného systému a podobne, bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

Je na vás, aby ste zrušili staré vzorce.
Hélène Cixous: *Smiech medúzy*

Almería, južné Španielsko, august 2015

Dnes mi spadol laptop na betónovú dlážku v bare na pláži. Niesla som ho pod pazuchou, vyklzol mi z čierneho umelohmotného obalu (v tvare listovej obálky) a pristál obrazovkou nadol. Digitálna stránka sa rozbila, ale aspoň že hardisk funguje. Vnútri mám uložený celý život, laptop o mne vie viac než ktokoľvek iný.

Chcem tým len povedať, že keď je rozbitý on, aj ja som rozbitá.

Šetrič obrazovky je obrázok purpurovočervenej nočnej oblohy s hviezdami a s konšteláciami Mliečnej cesty, jej názov pochádza z klasickej latinčiny, zo slova *lactea*. Matka mi pred rokmi povedala, že Mliečnu cestu musím písať takto: *γαλαξίας κύκλος* a že Aristoteles ju pozoroval z polostrova Chalkidiki asi päťdesiatpäť kilometrov od súčasného Solúna, kde sa narodil môj otec. Najstaršia hviezda má asi trinásť miliárd rokov, ale hviezdy na mojom šetriči obrazovky sú dva roky staré, vyrobili ich v Číne. Celý tento vesmír je teraz rozbitý.

Nemôžem s tým nič robiť. Neďaleko v malom zapadákovu je, zdá sa, internetová kaviareň a jej majiteľ dokáže opraviť menšie poruchy počítačov, lenže bude treba objednať novú obrazovku a kým ju dodajú, prejde aj mesiac. Budem tu ešte o mesiac? Neviem. To závisí od mojej chorej matky, ktorá teraz spí vo vedľajšej izbe pod sieťkou proti komárom. Keď sa zobudí, zakričí: „Podaj mi vodu, Sofia,“ ja jej podám vodu, ale nikdy nie tú správnu. Už ani neviem, čo je to vlas-

rne voda, donesiem jej ju podľa toho, ako tomu rozumiem: z fľaše z chladničky, z fľaše, čo nebola v chladničke, z kancevice, v ktorej sa voda prevarila a potom vychladla. Keď sa dívam na otvorené priestranstvá s hviezdami na šetriči obrazovky, často sa prichytím, ako ma unáša čas, akoby som v ňom plávala.

Je len jedenásť hodín večer, mohla by som si zaplávať v mori znak a dívať sa pritom na skutočnú oblohu a Mliečnu cestu, ale znervózňujú ma medúzy. Včera popoludní ma jedna poprhnila, na ľavom ramene mám bolestivú červenú šmuhu. Musela som bežať po horúcom piesku do prístreška so zdravotnou pomocou na konci pláže, aby mi študent (so zarastenou tvárou) dal na ranu akúsi mastičku. Celý deň tam vysedáva a je k dispozícii turistom s popáleninami od medúz. Na rozdiel od španielčiny sa v angličtine medúzam hovorí *jellyfish*, želatínová ryba. Medúza bola grécka bohyňa, keď ju prekliali, stala sa z nej príšera a mala moc každého, kto sa jej pozrel do očí, zmeniť na kameň. Prečo je ten morský živočích pomenovaný podľa nej? Študent mi povedal, že áno, chápadlá medúz pripomínajú vlasy Medúzy, ktoré bývaly vždy vyobrazené ako spleť krútiacich sa hadov.

Pred prístreškom zdravotnej pomoci som videla výstražnú žltú zástavu s hlavou Medúzy ako z komiksu. Namiesto zubov mala kly a šialené oči.

„Keď vlaje zástava s Medúzou, lepšie je nekúpať sa v mori. Naozaj, je to vtedy na vlastné nebezpečenstvo.“

Poprhlené miesto mi zľahka potľapkal vatou namočenou v zohriatej morskej vode a potom ma požiadal, aby som vyplnila formulár, ktorý vyzeral ako petícia. Bol to zoznam všetkých ľudí na pláži, ktorých v tej deň popálila medúza. V tlačíve boli kolónky, do ktorých bolo treba vpísať meno, vek, povolanie a krajinu pôvodu. Keď má človek na ruke plno pľuzgierov, tak je to celkom dosť údajov, nad ktorými treba uvažovať. Vysvetlil mi, že tlačívo treba vyplniť, aby prístrešok so zdravotnou pomocou mohol fungovať, aj keď je v Španielsku

recesia. Ak sa turisti nepričinia o to, aby takáto služba existovala, príde o prácu, čiže z medúz v mori má evidentne radosť. Vďaka nim si zarobí na chlieb a na benzín do mopedu.

Keď som zízala do formulára, videla som, že ľudia, ktorých poprhli medúzou, mali od sedem do sedemdesiatštyri rokov, zväčša pochádzali z rôznych kútov Španielska, ale bolo medzi nimi aj zopár turistov z Veľkej Británie a ktosi z Triestu. Vždy som chcela ísť do Triestu, lebo to znie ako *tristesse*. To slovo má taký bezstarostný zvuk, hoci vo francúzštine znamená smútok. Španielske slovo *tristeza* je ešte o čosi ťaživejšie než smútok vo francúzštine, znie skôr ako stonanie než šepot.

Keď som plávala, žiadnu medúzu som nevidela, ale študent mi vysvetlil, že majú veľmi dlhé chápadlá a človeka môžu poprhliť aj na diaľku. Ukazováčik mal lepkavý od mastičky, ktorú mi vtieral do ramena. Zdalo sa, že má o medúzach slušné vedomosti. Sú priesvitné, lebo ich telo obsahuje deväťdesiatpäť percent vody, a preto sa vedľa dobre maskovať. Jedným z dôvodov, prečo ich je v svetových oceánoch tak veľa, je nadmerný rybolov. Najdôležitejšie zo všetkého bolo, aby som si zapamätala, že poprhlené miesto si nemám trieť ani škriabať. Na ruke môžem mať ešte bunky medúz a pri škriabaní by som ich stimulovala, takže by ešte vylučovali jed, no špeciálna mastička, ktorou ma natrel, ich zneškodní. Keď rozprával, dívala som sa na jeho mäkké ružové pery, pulzovali mu uprostred brady ako medúza. Podal mi kýpeť ceruzky a požiadal ma, aby som láskavo vyplnila formulár.

Meno: Sofia Papastergiadisová

Vek: 25

Krajina pôvodu: Veľká Británie

Povolanie:

Medúze je jedno, aké mám povolanie, takže o čo ide? Povolanie je mojím citlivým miestom, ešte viac než tá popá-

lenina, dokonca je problematickejšie než moje priezvisko, ktoré nikto nevie vysloviť ani vyhláskovať. Povedala som mu, že som vyštudovala antropológiu, ale v súčasnosti pracujem v Coffee House v západnom Londýne, majú tam wifi a zreštaurované kostolné lavice. Prazíme vlastnú kávu a robíme tri druhy espresa z kávovaru značky Artisan... takže neviem, čo mám napísať do kolónky povolanie.

Študent sa poťahal za bradu. „Takže vy, antropológovia, skúmate primitívnych ľudí?“

„Áno, ale jediná primitívna osoba, ktorú som kedy skúmala, som len ja.“

Zrazu sa mi začnelo za vlúdnymi britskými parkmi, ktoré bývajú v sychravom počasí celé navlhnuté. Zatúžila som rozložiť si svoje primitívne telo na zelenej tráve, kde sa nad stebkami trávy nenadnášajú žiadne medúzy. V Almerii nie je ani kúsok zelenej trávy, výnimkou sú len golfové ihriská. Okolité vršky sú celkom vyprahnuté, točili tam dokonca špagetové westery a v jednom hviezdil aj Clint Eastwood. Naozajstní kovboji mali určite popraskané pery, veď aj mne začali pery od slnka praskať, denne si ich natieram hojivým balzomom. Žeby kovboji používali živočíšny tuk? Dívali sa na nekonečnú oblohu a chýbali im bozky a pohladenia? Kto vie, či ich problémy zmizli pri pohľade na tajomný vesmír, tak ako sa niekedy stratia tie moje, keď sa zadívam na galaxie na svojom rozbitom šetriči obrazovky.

Zdalo sa, že ten študent sa celkom dobre vyzná v antropológii, tak ako aj v medúzach. Ponúkol mi námet na „originálny terénny výskum“, kým budem v Španielsku. „Videla si tie biele plastové štruktúry, čo tu pokrývajú všetku pôdu?“

Tie plasty som *videla*, je to ako zem duchov. Rozprestierajú sa, kam oko dovidí, cez celé pláne a údolia.

„Sú to skleníky,“ povedal. „Teplota vnútri tých fariem v púšti sa môže vyšplhať až na štyridsaťpäť stupňov. Načierno tam zamestnávajú prisťahovalcov, oberajú rajčiny a papriku pre supermarkety, ale je to viac-menej otrocká práca.“

To si myslím aj ja. Všetko, čo je prikryté, je zväčša veľmi interesantné. Nestáva sa, že by na zakrytom mieste nebolo nič. Keď som bola malá, zakrývala som si rukami tvár, aby ma nikto nevidel. A potom som si uvedomila, že tak som ešte nápadnejšia, lebo všetci chceli vedieť, čo chcem skryť.

Prečítal si moje priezvisko vo formulári a potom sa pozrel na svoj palec na ľavej ruke a začal ním pohybovať, akoby zisťoval, či mu na prste ešte funguje kĺb.

„Si Grékyňa, však?“

Taký bol rozptýlený, až som znervóznela. Vôbec sa na mňa nedíval. Odrapkala som ako vždy: Otec je Grék, matka Angličanka, narodila som sa v Británii.

„Grécko je menšie ako Španielsko, a aj tak nedokáže splácať svoj dlh. Sen sa skončil.“

Spýtala som sa, či hovorí o ekonomike. Povedal, že áno, ukončil vraj magisterské štúdium na Filozofickej fakulte Univerzity v Granade, ale považuje za šťastie, že má letnú brigádu v prístrešku zdravotnej pomoci. Keby vtedy, keď dokončil štúdium, prijímali do Coffee Houseu pracovné sily, namieril by si to do Londýna. Ani sám netuší, prečo povedal, že sen sa skončil, veď tomu snu aj tak neveril. Asi to niekde čítal a nalepilo sa to naňho. Veta „sen sa skončil“ však nevyjadruje jeho vlastný názor. Veď po prvé, kto sníva? Jediný ďalší verejne prezentovaný sen, na ktorý si spomína, je ten z prejavu Martina Luthera Kinga: „Mám sen...“. No veta, že sen sa skončil, naznačuje, že niečo sa začalo a teraz sa to skončilo. Lenže iba človek, ktorý sníval, môže povedať, že sen sa skončil, nikto iný to zaňho povedať nemôže.

A potom celú jednu vetu povedal po grécky a čudoval sa, keď som mu oznámila, že po grécky neviem.

Všetci sa čudujú, že neovládam jazyk môjho otca, keď sa volám Papastergiadisová.

„Matka je Angličanka.“

„Jasné,“ odvetil perfektnou angličtinou. „Raz som bol na ostrove Skiathos v Grécku a podarilo sa mi pochytiť pár viet.“

Mala som dojem, že sa ma snaží mierne uraziť za to, že nie som dosť Grékyňou. Otec sa s matkou rozišiel, keď som mala päť rokov, no a keďže matka je Angličanka, rozpráva sa so mnou po anglicky. Čo jeho do toho? On sa tu má postarať o moju popáleninu od medúzy.

„Videl som ťa s matkou na pláži.“

„Jasné.“

„Má problémy s chôdzou?“

„Rose niekedy môže chodiť a inokedy zasa nie.“

„Tvoja matka sa volá Rose?“

„Áno.“

„Oslovuješ ju menom?“

„Áno.“

„Nehovoriš jej mama?“

„Nie.“

Malá chladnička v kúte hučala ako niečo mŕtve a studené, čo má pulz. Zaujímalo by ma, či boli vnútri fľaše s vodou. *Agua con gas, agua sin gas*. Stále premýšľam, ako dosiahnuť, aby voda pre matku bola lepšia a nie horšia.

Študent sa pozrel na hodinky. „Podľa pravidla by tu mal každý človek popŕhlený medúzou zostať päť minút. Aby som videl, či si nedostala infarkt alebo nejakú inú reakciu.“

Znovu ukázal na nevyplnenú kolónku povolanie.

Možno to bolo tou bolesťou, ale zrazu som si uvedomila, že mu rozprávam o svojom žalostnom, obmedzenom spôsobe živote. „Nemám ani tak trvalé zamestnanie, ako skôr tvrdé zamestnanie, starám sa o svoju matku Rose.“

Kým som rozprávala, prstami si trel nohy nadol od kolien.

„Prišli sme do Španielska, navštívili sme Gómezovu kliniku, dúfame, že tam zistia, čo má s nohami. Prvé stretnutie máme dohodnuté o tri dni.“

„Tvoja matka má paralyzované dolné končatiny?“

„Nevieme. Je to záhada. Už to trvá nejaký čas.“

Začal odbaľovať priľnavú fóliu z kúska bieleho chleba. Myslela som si, že snáď ide o ďalšiu časť liečby popŕhlenia

medúzou, ale ukázalo sa, že tam má sendvič s arašidovou nátierkou. Povedal, že je to jeho najobľúbenejší obed. Kúsok si odhryzol, keď prežíval, jeho čierna impozantná brada sa hýbala. Gómezovu kliniku poznal. Vraj má veľmi dobrú povest. Pozná aj ženu, ktorá nám prenajala malý obdĺžnikový byt na pláži. Vybrali sme si ho preto, že tam nevedú žiadne schody. Všetko je na prízemí, dve spálne jedna vedľa druhej hneď bokom od kuchyne, byt je blízko hlavného námestia a všetkých kaviarní i miestneho obchodu Spar. Je to tiež hneď vedľa potápačských kurzov Escuela de Buceo y Náutica – biela jednoposchodová kocka s oknami v tvare kruhových otvorov, aké mávajú lietadlá alebo lode. Recepciu tam práve maľujú. Dvaja Mexičania sa každé ráno pustia do roboty s obrovskými plechovkami bielej farby. Nemecký ovčiak priviazaný reťazou k železnej tyči na terase potápačských kurzov sa vzpiera na zadných labách a celý deň zavíja. Patrí Pablovi, riaditeľovi potápačských kurzov, ten ale celý deň sedí za počítačom a hrá hru *Infinite Scuba*. Šialený pes sa v jednom kuse trhá na reťazi a snaží sa zoskočiť zo strechy.

„Pabla nemá nikto rád,“ súhlasí študent. „Je to ten typ, čo by ošklbal aj kura za živa.“

„To by bol dobrý predmet antropologického výskumu,“ povedala som.

„Čo ako?“

„Prečo nikto nemá rád Pabla.“

Študent zdvihol tri prsty. Pochopila som to tak, že mám zostať v prístrešku zdravotnej pomoci ešte tri minúty.

Lektori z kurzov potápania dávajú každé ráno svojim klientom inštrukcie, ako si navliecť potápačský úbor. Priviazaný pes ich privádza do pomykova, ale venujú sa svojej práci. Ich druhou úlohou je preliať benzín cez lievik do plastových nádrží a tie potom pomocou elektrického zariadenia premiestniť po piesku na pláži a naložiť do člna. Vcelku komplikovaná technológia v porovnaní s tou, ktorú praktizuje švédsky masér Ingmar, ten si zvyčajne práve v tom čase

stavia stan. Ingmar prenáša masážne lôžko po pláži tak, že na nohy postele pripevní pingpongové loptičky a kľže ňou po piesku. Aj on sa mi už sťažoval na Pablovho psa, akoby som bola spoluvlastníčkou úbohého nemeckého ovčička len preto, že bývam vedľa potápačských kurzov. Ingmarovi klienti sa nemôžu uvoľniť, lebo pes skuvíňa, vyje, šteká a pokúša sa zabiť, kým on masíruje alebo praktizuje aromaterapiu.

Študent v prístrešku zdravotnej pomoci sa ma pýta, či dýcham.

Začínam si mysliet, že sa ma snaží zdržať.

Zdvihne prst. „Musíš tu zostať ešte minútu a potom sa ťa znovu opýtam, ako sa cítiš.“

Túžim po lepšom živote.

Mojím najintenzívnejším pocitom však je, že som zlyhala, ale radšej budem robiť v Coffee House, ako by som sa mala nechať naverbovať na výskum, v ktorom sa zisťuje, prečo zákazníci uprednostňujú jednu práčku pred inou. Väčšina mojich spolužiakov skončila v pozícii korporátnych etnografov. Ak etnografia znamená písať o kultúre, prieskum trhu je istým druhom kultúry (kde ľudia žijú, v akom prostredí bývajú, ako sa úloha prania odevov rozdeľuje medzi členov a členky komunity...), ale nakoniec je to aj tak o predaji práčok. Nie som si istá ani tým, že naozaj chcem robiť nejaký pôvodný terénny výskum, čo by znamenalo ležať si v hojdacej sieti a pozorovať posvätného vola, ako sa pasie v tieni.

Nežartovala som, keď som povedala, že téma „Prečo všetci nenávidia Pabla“ by bola dobrá na terénny výskum.

Môj sen sa skončil. Začal sa, keď som nechala svoju chromú matku oberať hrušky v našej záhrade vo východnom Londýne, bolo to na jeseň, keď som si zbalila kufre a odišla na univerzitu. Získala som bakalársky titul s najlepším hodnotením. Sen pokračoval, kým som študovala na magisterský titul. A skončil sa, keď matka ochorela a ja som nechala tak doktorandské štúdium. Nedokončená dizertačná práca je stá-

le skrytá v digitálnom priečinku za rozbitým šetričom obrazovky môjho počítača ako nepriznaná samovražda.

Áno, niektoré veci sú čoraz nápadnejšie (napríklad, že môjmu životu chýba smerovanie), ale nie sú to tie správne veci. Koláče v Coffee House sú tiež čoraz väčšie (už sú ako moja hlava), aj príjmové doklady sú čoraz väčšie (na účtenkách je toľko informácií, že už to samo osebe môže byť terénnym výskumom) a rastú aj moje stehná (jem samé sendviče a múčniky...). Moje bankové konto sa však zmenšuje a to isté platí o marakuji (hoci pomaranče sa zväčšujú rovnako ako znečistenie vzduchu a moja hanba, že päť nocí v týždni spím v skladovacích priestoroch nad Coffee Houseom). Väčšina mojich londýnskych večerov sa končí tým, že sa úplne otupená zvalím do detskej jednodielnej postele. Nikdy nemám ospravedlnenie, prečo meškám do práce. Najhoršie, čo ma v práci môže postretnúť, sú zákazníci, ktorí ma žiadajú, aby som sa postarala o ich prenosnú bezdrôtovú myš a o všelijaké nabíjačky. Kým po nich zbieram šálky a fixkou označujem nálepky na tvarohových koláčoch, oni už sú niekde celkom inde.

Podupkávam, aby som zahнала bolesť pulzujúcu v ramene. Až teraz som si všimla, že šnúrka, ktorá držala vrchnú časť mojich bikín, sa roztrhla, a ako tu tak dupkám, holé prsia mi poskakujú hore-dolu. Šnúrka sa mi musela pretrhnúť pri plávaní, čo znamená, že keď som bežala križom cez pláž do prístreška zdravotnej pomoci, bola som hore bez. Možno preto študent počas nášho rozhovoru nevedel, kam uhnúť očami. Otočím sa mu chrbtom, kým sa piplem so šnúrkami.

„Ako sa cítiš?“

„V pohode.“

„Teraz už môžeš odísť.“

Keď som sa otočila, jeho oči nepokojne prelietali po mojich práve zakrytých prsiach.

„Nevyplnila si kolónku povolanie.“

Vezmem ceruzku a napíšem ČAŠNÍČKA.

* * *

Matka ma požiadala, aby som jej vyprala žlté šaty so slnečnicovým vzorom, chce si ich obliecť na prvé stretnutie na Gómezovej klinike. Neprekáža mi to. Rada periem v rukách a rozvešiavam oprané šaty, aby sa vysušili na slnku. Popŕhľené miesto od medúzy ma začalo znovu bolieť aj napriek masťičke, ktorou mi študent celú ranu namazal. Tvár mi vtedy horela, ale to asi kvôli problémom s vyplňaním kolónky povolanie vo formulári. Akoby jed z medúzy aktivoval nejakú otravu, ktorá vo mne striehla už predtým. V pondelok matka predvedie rôzne svoje symptómy lekárovi špecialistovi ako kolekciu tajomných chuťoviek. Ja budem držať podnos.

Tam je. To krásne grécke dievča kráča v bikinách po pláži. Medzi našimi telami je tieň. Niekedy vlečie nohy po piesku. Nemá nikoho, kto by jej natrel chrbát opaľovacím krémom a komu by povedala, ešte tam, a tu už nie.

Doktor Gómez

Vydali sme sa na dlhú cestu hľadania liečiteľa. Taxikár, ktorý nás viezol do Gómezovej kliniky, nemal prečo chápať našu nervozitu, vôbec nerozumel, o čo ide.

Začali sme novú kapitolu v histórii nôh mojej matky a tá kapitola nás doviedla do polopúšte v južnom Španielsku.

Nie je to maličkosť. Museli sme nanovo zafixovať hypotékou Rosin dom, aby sme splatili jej liečbu v Gómezovej klinike. Celkové náklady boli dvadsaťpäťtisíc eur, čo je značná suma, ak o ňu človek má prísť, najmä ak zvažíme, že matkine symptómy sledujem tak dlho, že si už ani nepamätám, kedy sa objavili.

Môj prieskum trvá asi tak dvadsať rokov z môjho dvadsaťpäťročného života. A možno aj dlhšie. Keď som mala štyri roky, spýtala som sa jej, aké to je, keď človeka bolí hlava. Povedala mi, že je to, akoby jej v hlave niekto trieskal dvermi. Naučila som sa tak dobre čítať jej myšlienky, že jej hlava je vlastne mojou hlavou. Je v nej stále veľmi veľa dverí, ktoré trieskajú, a ja som hlavná svedkyňa.

Ak by som seba videla ako nezainteresovaného detektíva túžiaceho po spravodlivosti, bola by potom jej choroba nevyriešeným zločinom? Ak áno, kto by bol zločinec a kto obeť? Pre antropologičku je dobrý tréning pokúsiť sa rozšifrovať matkine bolesti a trápenia a zistiť, čo ich spúšťa a motivuje. Boli chvíle, keď som si myslela, že som veľmi blízko veľkého odhalenia a že už viem, kde je pes zakopaný, ibaže mi zas niekto skrížil plány a všetko prekazil. Rose zrazu predvedie

nejaký nový a celkom tajomný symptóm, na ktorý jej predpíšu nový a celkom tajomný liek. Lekári v Británii jej naposledy predpísali na nohy antidepresíva. Tak mi to povedala – na nervové zakončenia jej nôh.

Klinika je blízko mesta Carboneras, ktoré je známe tým, že sa v ňom nachádza cementáreň. Je to tridsať minút autom. Matka a ja sme sa triasli na zadnom sedadle v taxíku, lebo vďaka klimatizácii sa púštna horúčava zmenila na čosi, čo sa podobalo skôr na ruskú zimu. Šofér nám povedal, že slovo „carboneras“ znamená banícke bunkre a že tunajšie hory boli kedysi pokryté lesmi, ale povytínali ich pre drevené uhlie. Všetko to tu odlesnili kvôli tým vysokým peciam.

Spýtala som sa ho, či by mohol stlmiť klimatizáciu. Tvrdil, že je nastavená automaticky a že sa to nedá zmeniť, ale že nám vie poradiť, kde sa dajú nájsť pláže s čistou, čistučkou vodou. „Najlepšia pláž je Playa de los Muertos, čo znamená Pláž mŕtvych. Je to len päť kilometrov južne od mesta. Musíte prejsť peši dolu kopcom asi dvadsať minút. Žiadna cesta tam totiž nevedie.“

Rose sa nahla dopredu a potľapkala ho po ramene. „Sme tu, lebo mám choré kosti a nemôžem chodiť.“ Zamračene sa pozrela na plastový ruženec, ktorý visel na spätnom zrkadle. Rose je presvedčením ateistka a vo svojom presvedčení sa len utvrdila, keď môj otec konvertoval.

Z chladu vnútri auta jej zmodrali pery. „Pokiaľ ide o Pláž mŕtvych,“ striaslo ju, keď to hovorila, „ešte tam celkom nie som, i keď je jasné, že by bolo oveľa príjemnejšie zaplávať si v čistej vode ako zhorieť v pekelnom ohni vysokej pece, kvôli ktorej zotnú všetky stromy sveta a vyholia každú horu, len aby bolo uhlie.“ Jej yorkshirský prízvuk zrazu zosilnel ako vždy, keď si užívala hádku.

Šofér venoval pozornosť muche, ktorá mu pristala na volante. „Objednáte si môj taxík aj na cestu späť?“

„To závisí od teploty vo vašom aute.“ Jej zovreté modré pery vyzerali trochu ako úsmev, keď sa v taxíku oteplilo.